

Список використаних джерел

1. Poverty and Inequality Database. – Режим доступа: <http://databank.worldbank.org/data/views/variableselection/selectvariables.aspx?source=poverty-and-inequality-database#>
2. «Кривая Лоренца» и «коэффициент Джини». – Режим доступа: http://economics.wideworld.ru/macroeconomics/regulation_mechanism/market_incomings/2/
3. Коэффициент Джини (индекс концентрации доходов). – Режим доступа: http://www.gks.ru/free_doc/new_site/population/urov/urov_32g.htm
4. Обстеження умов життя домашніх господарств: «Витрати і ресурси домогосподарств України». – Режим доступа: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2013/sb/07_13/zb_vrd_12.zip
5. Украина – Коэффициент Джини. – Режим доступа: <http://knoema.ru/atlas/Украина/Коэффициент-Джини>
6. Щерба Х.І. Розподіл доходів населення України та декомпозиція коефіцієнта Джині / Х.І. Щерба // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: [збірник наукових праць]. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. – С.368–373.
7. Методологічні пояснення. – Режим доступа: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/StatInfo/Poiasn/dompoasn.htm>
8. Распределение общего объема денежных доходов населения. – Режим доступа: http://www.gks.ru/free_doc/new_site/population/urov/urov_32g.htm
9. Диференціація життєвого рівня населення. – Режим доступа: http://www.zt.ukrstat.gov.ua/StatInfo/Dom/dom_5.htm
10. The Wealth Report 2014. – Режим доступа: <http://resources.knightfrank.com/GetResearchResource.aspx?versionid=2227&type>
11. The Wealth Report 2013. – Режим доступа: <http://resources.knightfrank.com/GetResearchResource.aspx?versionid=1699&type>
12. Global Wealth Report 2013. – Режим доступа: https://www.allianz.com/v_1380187782000/media/economic_research/publications/specials/en/AGWR2013e.pdf
13. Happy Planet Index Rank Order. – Режим доступа: <http://stats.wikiprogress.org/modalexports.aspx?exporttype=excel&SubSessionId=ffd96385-aab4-4b8d-a4ed-53ee76e5a523&Random=0.4765798947773874>
14. Ukraine. – Режим доступа: <http://freedomhouse.org/country/ukraine>
15. Russia. – Режим доступа: <http://freedomhouse.org/country/russia>

References

1. Poverty and Inequality Database. – Rezhym dostupa: <http://databank.worldbank.org/data/views/variableselection/selectvariables.aspx?source=poverty-and-inequality-database#>
2. «Kryvaya Lorentsa» i «koeffitysyent Dzhyny». – Rezhym dostupa: http://economics.wideworld.ru/macroeconomics/regulation_mechanism/market_incomings/2/
3. Koeffitysyent Dzhyny (indeks kontsentratsiyi dohodov). – Rezhym dostupa: http://www.gks.ru/free_doc/new_site/population/urov/urov_32g.htm
4. Obstezhennyya umov zhyttya domashnykh gospodarstv: «Vytraty i resursy domogospodarstv Ukrayiny». – Rezhym dostupa: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2013/sb/07_13/zb_vrd_12.zip
5. Ukrayna – Koeffitysyent Dzhyny. – Rezhym dostupa: <http://knoema.ru/atlas/Ukrayna/Koeffitysyent-Dzhyny>
6. Shcherba Kh.I. Rozpodil dokhodiv naselennyya Ukrayiny ta dekompozitsiya koeffitsiyenta Dzhyni / Kh.I. Shcherba // Menedzhment ta pidpryyemnytstvo v Ukrayini: etapy stanovlennyya i problemy rozvytku: [zbirnyk naukovykh prats']. – L'viv: Vydavnytstvo L'viv's'koyi politekhniki, 2013. – S.368–373.
7. Metodolohichni poyasnennyya. – Rezhym dostupa: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/StatInfo/Poiasn/dompoasn.htm>
8. Raspredeleye obshcheho ob'emya denezhnykh dokhodov naselennyya. – Rezhym dostupa: http://www.gks.ru/free_doc/new_site/population/urov/urov_32g.htm
9. Dyferentsiatsiya zhyt'yevoho rivnya naselennyya. – Rezhym dostupa: http://www.zt.ukrstat.gov.ua/StatInfo/Dom/dom_5.htm
10. The Wealth Report 2014. – Rezhym dostupa: <http://resources.knightfrank.com/GetResearchResource.aspx?versionid=2227&type>
11. The Wealth Report 2013. – Rezhym dostupa:

<http://resources.knightfrank.com/GetResearchResource.aspx?versionid=1699&type>

12. Global Wealth Report 2013. – Rezhym dostupa: https://www.allianz.com/v_1380187782000/media/economic_research/publications/specials/en/AGWR2013e.pdf

13. Happy Planet Index Rank Order. – Rezhym dostupa: <http://stats.wikiprogress.org/modalexports.aspx?exporttype=excel&SubSessionId=ffd96385-aab4-4b8d-a4ed-53ee76e5a523&Random=0.4765798947773874>

14. Ukraine. – Rezhym dostupa: <http://freedomhouse.org/country/ukraine>

15. Russia. – Rezhym dostupa: <http://freedomhouse.org/country/russia>

Korolevska A.V., Ph.D. in Political Science, Associate Professor of International Information and country studies of Khmelnytsky National University (Ukraine, Khmelnytsky), savaga76@gmail.com

Some characteristics of economic differentiation of the population in Russia and Ukraine

The article discusses the characteristics that determine the presence of division of the population of Ukraine and Russia on the poor and the rich. As these characteristics are used wealth level people a day, the rate of Ginny, the decile ratio of funds, the number of millionaires and billionaires indices satisfying life.

Keywords: Ukraine, Russia, separation of the population, poor, rich.

Королевская А.В., кандидат политических наук, доцент кафедры международной информации и страноведения, Хмельницкий национальный университет (Украина, Хмельницкий), savaga76@gmail.com

Некоторые характеристики экономического размежевания населения в России и Украине

Рассматриваются характеристики, определяющие наличие разделения населения Украины и России на бедных и богатых. В качестве таких характеристик используются уровень благосостояния населения в день, коэффициент Джини, децильный коэффициент фондов, количество миллионеров и миллиардеров, индексы удовлетворенности жизнью.

Ключевые слова: Украина, Россия, разграничения населения, бедные, богатые.

* * *

УДК 341.238

Турчин Я.Б.

доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології та міжнародних відносин, Національний університет «Львівська політехніка» (Україна, Львів), turchynj@ukr.net

ДО ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ РБ ООН У КОНТЕКСТІ ПИТАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ УКРАЇНИ

Виокремлено та проаналізовано основні інституційно-нормативні моделі реформування складу та методів роботи Ради Безпеки ООН у контексті питання територіальної цілісності України, нинішнього українсько-російського конфлікту та ролі ООН у його розв'язанні. Для розкриття теми застосовано такі наукові методи дослідження як, системний, історичний, компаративістський і структурно-функціональний. Зроблено висновок про те, що розширення складу РБ підвищить ефективність її діяльності, посилить легітимність і демократичність прийнятих рішень, удосконалив наявну систему балансу сил на міжнародній арені. Обґрунтовано прийнятність порядку застосування права вето, за якого голоси кількох, а не одного постійних членів РБ ООН будуть достатніми для блокування конкретних рішень. Лише дотримання комплексного підходу до організаційно-правового реформування РБ дасть змогу вирішити низку нарізних питань з підтримки міжнародного миру та безпеки.

Ключові слова: Рада Безпеки ООН, Україна, територіальна цілісність, реформування, принцип односторонності, право вето.

В умовах глобалізації та інтеграції міжнародного співтовариства все більшого значення набуває багатостороння дипломатія, роль якої суттєво зросла в результаті утворення Організації Об'єднаних Націй (ООН), діяльності її спеціалізованих установ, регіональних та міжурядових інститутів. Значення ООНівської дипломатії виявляється, голововно, у підтримці чинного світового порядку, запобіганні виникненню конфліктів та

розв'язанні тих, що спалахнули, способом переговорів, а в разі потреби – у нав'язуванні миру силою. Водночас міжнародні аналітики, громадсько–політичні діячі все частіше акцентують увагу на нагальній потребі реформування організації. Так, Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун на початку XXI ст. пріоритетом визнав функціональне зміцнення ООН через посилення таких параметрів її діяльності, як ефективність, результативність, послідовність та відповідальність за наслідки прийнятих рішень. З–поміж нових глобальних викликів, які актуалізують питання реформи ООН, посадовець виокремив гуманітарні кризи, порушення прав людини, численні збройні конфлікти, проблеми у сфері охорони здоров'я та навколишнього середовища тощо[7]. Сьогодні можна навести чимало прикладів нівелювання окремими країнами норм міжнародного права, закріплених в у положеннях Статуту ООН, як–от: втручання у внутрішні справи суверенних держав, здійснення озброєних агресій чи розв'язання етнічних конфліктів. Однак досягнення цілей та реалізація принципів ООН у сфері підтримки міжнародної безпеки та миру значною мірою можуть бути реалізовані за умови оптимізації інституційно–нормативної та концептуальної моделі Ради Безпеки ООН.

Загалом проблема реформування РБ ООН має високий рівень наукової розробки, зафіксований у теоретичних напрацюваннях низки вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема таких: М.Андрєєва, М.Баймуратова, І.Гавриленко, Є.Годованика, Р.Губаня, В.Денисова, Н.Злоказової, О.Кульчицької, К.Савчука, В.Федорова, І.Черінька, Е.Чіка, О.Шпаковича, К.Шпикова та інших. Як зазначає Є.Годованик, найбільш обговорюваним питанням щодо діяльності РБ як на науковому, так і на практичному рівнях є приведення її складу і структури до реальних потреб міжнародної дійсності, а також підвищення ефективності заходів із підтримки міжнародного миру та безпеки, запровадження більш представницького, демократичного та легітимного характеру прийняття рішень виключно в інтересах світової співтовариства[3, с.650]. Тому метою публікації є комплексний аналіз основних підходів до реформування Ради Безпеки і пошук оптимальних шляхів їхньої реалізації у контексті питання територіальної цілісності України, нинішнього українсько–російського конфлікту та ролі ООН у його розв'язанні.

Події, які відбулися в Україні впродовж останніх місяців, дістали політико–правову оцінку від різних інституційних структур ООН, насамперед, Ради Безпеки (РБ) ООН та Генеральної Асамблеї (ГА) ООН. Нагадаємо, що Рада Безпеки ООН (The United Nations Security Council, UNSC) згідно зі статутом організації є органом, який несе головну відповідальність за підтримку міжнародного миру і безпеки. До її складу входять п'ять постійних членів, а саме: Великобританія, Китай, СРСР (з 1991 р. Російська Федерація), США, Франція і низка непостійних членів, яких обирає Генеральна Асамблея ООН на два роки за географічною квотою: для Азії та Африки – 5, для Східної Європи – 1, для Латинської Америки – 2, для західноєвропейських та інших держав – 2. До прикладу, Україна тричі була непостійним членом Ради Безпеки у 1948–1949 рр., 1981–1982 рр., 2000–2001 рр. Кожен член Радбезу ООН

має один голос під час прийняття рішень, що входять до сфери її компетенції.

Упродовж останнього часу Рада Безпеки неодноразово обговорювала питання військової агресії Росії в Криму, а 15 березня 2014 р. розглянула проект резолюції щодо України. У ньому зазначено про нелегітимність «референдуму» в Криму, а відтак – відсутність юридичних та політичних підстав для зміни статусу Кримської автономії в складі України. Документ також містить рекомендації іншим державам і міжнародним організаціям утриматися від визнання результатів плебісциту на Кримському півострові, відмовитися від дій, які можуть бути потрактовані як сприйняття будь–якої зміни статусу автономії, натомість підтвердити суверенітет, незалежність, єдність і територіальну цілісність України в її міжнародно визнаних кордонах.

Під час голосування резолюції щодо України в РБ ООН «за» висловились 13 країн, проти – Росія, утримався Китай, мотивуючи своє рішення тим, що криза в Україні виникла через врахування інтересів виключно опозиційних партій. Водночас, ще до проведення голосування постійний представник РФ при ООН В.Чуркін заявив, що не має наміру підтримувати проект резолюції, який, на думку російського представника, суперечить базовим принципам міжнародного права – рівноправності і самовизначення народів, закріпленого в статті 1 Статуту ООН.

Скориставшись правом вето, Російська Федерація фактично заблокувала рішення Ради Безпеки ООН щодо врегулювання української кризи. Це створює підстави для кількох важливих висновків. По–перше, позаяк Китай утримався під час голосування, а інші члени Радбезу однотайно підтримали проект резолюції про нелегітимність результатів референдуму в Криму, то це лише посилює світову ізоляцію Росії, несприйняття її зовнішньої політики, яка не відповідає принципам міжнародної безпеки, закладеним ще після Другої світової війни.

По–друге, питання реформи ООН та її структурних підрозділів не втратило актуальності й надалі залишається відкритим. Так, експерт Інституту світової політики С.Солодкий наголосив на тому, що Рада Безпеки ООН у черговий раз довела свою нефункціональність, хоча проблема зміни формату цього важливого для міжнародної безпеки органу розглядається та є невирішеною ще з часів закінчення «холодної війни» і розпаду СРСР. Водночас аналітик акцентує увагу й на тому факті, що процедура прийняття рішень в рамках іншого органу ООН – Генеральної Асамблеї – загалом відповідає демократичним принципам організації міжнародних відносин, позаяк її діяльність регламентується резолюцією 377(V) від 3 листопада 1950 р., яку ще називають «Єдність заради миру». Відповідно до її положень, Генеральна Асамблея може вживати відповідних заходів, спрямованих на уникнення загрози миру, порушення миру або акту агресії, якщо РБ ООН позбавлена можливості діяти з причини вето одного з її постійних членів. Асамблея уповноважена негайно розглянути такого роду питання з метою вироблення необхідних рекомендацій членам ООН щодо колективних дій для підтримки або відновлення миру і безпеки у форматі спеціальних і

надзвичайних сесій. До прикладу, такі сесії було присвячено становищу на Близькому Сході (1958 і 1967 рр.), положенням щодо Угорщини (1956 р.), Суецького каналу (1956 р.), Конго (1960 р.), Афганістану (1980 р.), Палестини (1980 і 1982 рр.), Намібії (1981 р.), окупованих арабських територій (1982 р.), а також незаконних дій Ізраїлю в Східному Єрусалимі і на решті частині окупованої палестинської території (1997–2004 рр.). Отже, саме Генеральна Асамблея ООН уповноважена виносити рекомендації членам організації, якщо одна з країн Радбезу блокує відповідні рішення, подібно як це зробила Росія щодо територіальної цілісності України.

На відміну від рішень Ради Безпеки ООН, на резолюцію, за яку проголосувала Генасамблея ООН, не може бути накладене вето. Водночас вона має виключно рекомендаційний характер, хоча й відображає думку світової громадськості, насамперед щодо дій Російської Федерації та територіальної цілісності України. Нагадаємо, що наприкінці березня 2014 р. ГА ООН у Нью-Йорку ухвалила резолюцію на підтримку України. Проти резолюції проголосували 11 країн, а саме: Вірменія, Білорусь, Болівія, Куба, КНДР, Нікарагуа, Росія, Судан, Сирія, Венесуела і Зімбабве. Загалом 100 країн проголосували «за», 58, з-поміж яких і Китай, утрималися. Зрозумілим є і той факт, що можливість поширення військової агресії на інші території Української держави все ще залишається високою, і протистояти такій ситуації міг би військовий миротворчий контингент. Однак застосування сили для вирішення локальних конфліктів не належить до компетенції Генеральної Асамблеї ООН. У той же час саме Рада Безпеки ООН з підтримки миру та безпеки наділена правом застосовувати санкції щодо держав-порушників, включаючи військові операції проти них, вводити миротворчі формування в зони конфлікту, організувати постконфліктне врегулювання та створювати тут міжнародну адміністрацію. Однак процедура голосування за певні рішення є складною, базується на принципі одноголосності, що ставить під сумнів ефективність діяльності Ради Безпеки ООН, її можливість оперативного реагувати на ті виклики, які є прямою загрозою для миру і безпеки в сучасному світі.

Загалом процедуру прийняття рішень у Раді Безпеки зафіксовано у статті 27 Статуту ООН. Кожен член РБ має один голос. Рішення Ради Безпеки з процедурних питань вважаються прийнятими, якщо за них подано голоси дев'яти членів Ради, а з усіх інших питань – якщо за них подано голоси дев'яти членів Ради, включаючи голоси, які збігаються, і всіх постійних членів Ради. Причому сторона, що бере участь у конфлікті, повинна утриматися від голосування при винесенні рішення напідставі Розділу VI та на підставі пункту 3 статті 52 Статуту[8].

Отже, для прийняття рішення в Раді Безпеки необхідно, щоби було дев'ять голосів «за» і не було голосів «проти» з-поміж п'яти постійних членів. А це означає, що жоден з постійних членів Ради не повинен скористатися правом вето. Існує можливість утриматися від прийняття рішення і таким чином задекларувати свою часткову згоду з його змістом та допустити прийняття рішення за умови, якщо воно набере необхідних дев'ять голосів «за». Як бачимо, застосування права вето породжує серйозні процедурні проблеми,

викликані обов'язковістю дотримання принципу одноголосності п'ятьма постійними членами Ради Безпеки під час прийняття рішення.

Сьогодні всі члени ООН визнають доцільність і шукають оптимальні механізми реформувати структуру Радбезу, яка впродовж останнього часу не змогла вжити відповідних заходів для врегулювання низки конфліктів ані в Африці, ані на Близькому Сході. Насамперед кардинальних змін потребує процедура вето. Саме дискусія з питання застосування і можливого обмеження права вето є важливою складовою реформи РБ ООН. Основною проблемою є право однієї країни заблокувати рішення, яке приймають 192 країни-учасниці організації. Можливим виходом з такої ситуації є виключення тої чи тої країни зі складу ООН. Так, у ст. 6 Статуту ООН передбачено спеціальний механізм, коли конкретна країна може позбутися членства за періодичні порушення Статуту і принципів ООН. Але проблема в тому, що її виключення може відбутися знову ж таки лише за рішенням Ради Безпеки ООН. Зрозуміло, що зацікавлена сторона, яка є членом Радбезу, таку ухвалу обов'язково заветує.

Варто зауважити, що право вето є своєрідним «стабілізатором», відображенням колегіальності роботи Ради Безпеки, яка повинна приймати неупереджені рішення, уникаючи тиску з будь-якого боку. Статут визначає вето як «принцип одноголосності постійних членів Ради». Проте на практиці вето означає незгоду з рішенням більшості, й усі постійні члени Ради Безпеки ООН неодноразово користувалися ним. Так, уперше до нього вдався Радянський Союз ще у 1946 р., і, до слова, найчастіше застосовував вето. Більшість заблокованих Радянським Союзом документів стосувалися включення нових членів до складу ООН. Так, неодноразово блокувався вступ Португалії (1946, 1947 і 1949 рр.), Італії (1947, 1948 і 1949 рр.), а також Австрії, Фінляндії, В'єтнаму та ін. Натомість США вперше скористалися правом вето у 1970 р. і застосовують його здебільшого до тих пунктів резолюцій, котрі виражають незгоду з політикою Ізраїлю щодо дотримання прав людини чи засуджують окупацію ізраїльською стороною арабських територій. Відносно не зловживає правом вето Китай, який застосовував його менше, ніж десять разів [5].

Слід зазначити, що процес вироблення прийнятної моделі реформування РБ ООН стартував ще у 1993 р. унаслідок прийняття ГА резолюції 48/26, де було зафіксовано рішення про створення Робочої групи відкритого складу для розгляду питання щодо можливостей розширення членського складу Радбезу та перегляду інших напрямів, пов'язаних з її діяльністю[2]. Так, колишній Генеральний секретар ООН Кофі Аннан у 2005 р. заявив про потребу активізації дій РБ у впровадженні превентивних заходів на ранніх етапах конфліктних ситуацій, що, на його думку, потребувало структурної реформи Радбезу як інструменту підтримки міжнародного миру та безпеки[10, с.82]. Загалом виділяють дві моделі реформування РБ. Перша передбачає збільшення кількості постійних членів, але без надання їм права вето, а друга – запровадження нової категорії так званих «напівпостійних» членів Ради Безпеки, обраних на чотири роки з можливістю переобрання, але без статусу постійного члена організації [4].

Варто зауважити, що за сучасних умов більшість держав-членів ООН підтримують ідею реформування Ради Безпеки, хоча й пропонують різні концепції і методи її реалізації. Так, одні країни доводять необхідність її розширення до 20–23 членів, а інші – до 24–27 [5, с.5]. Якщо Німеччина, Японія, Індія та Бразилія (так звана «група чотирьох») виступили за збільшення чисельності як постійних, так і непостійних членів РБ, то Аргентина, Канада, Колумбія, Італія, Мексика, Іспанія, Туреччина та інші – лише тимчасових. Дещо іншої позиції дотримуються США і розглядають можливість обмеженого розширення Ради Безпеки приблизно на дві країни на правах постійного членства, а непостійних членів РБ – на два-три місця, керуючись географічним принципом. Американська сторона обґрунтувала і критерії до можливих кандидатур кожної країни-претендента, як от вагомий військово-економічний потенціал, ефективність політики у захисті прав людини і боротьби з тероризмом. З цих позицій Вашингтон активно лобіює інтереси Японії щодо постійного членства в РБ ООН, оскільки вона не лише суттєво наповнює бюджет ООН, але й активно долучилась до миротворчих операцій в Іраку. Фактично США намагаються реформувати Раду Безпеки ООН з метою збільшення впливу класичних демократичних держав у глобальному вимірі, отримати ширші можливості для впровадження необхідних санкцій, а також легітимації гуманітарних інтервенцій, до яких Сполучені Штати вдалися у колишній Югославії та Іраку.

Одночасно США категорично не погодились із запропонованим проектом Індії, Німеччини, Бразилії та Японії, який передбачає збільшення постійних членів Радбезу на шість місць і непостійних – на чотири [4]. «Група чотирьох» розробила і відповідний розподіл новостворених місць, а саме: Азія та Африка отримають по два постійних і по одному непостійному місцю, а Латинська Америка та Західна Європа – по одному постійному і по одному тимчасовому. Окрім того, «четвірка» запропонувала новопризначеним членам РБ надати право вето тільки через 15 років після розширення Ради Безпеки, що також не було схвалено Сполученими Штатами. Як бачимо, американська сторона не виражає особливої активності у питанні розширення Ради Безпеки ООН, бо цілком зрозуміло, що збільшення її членів на постійній основі може ускладнити процес схвалення політики США з боку організації. Натомість у проведенні миротворчих гуманітарних місій американська сторона радше розраховує на власні національні ресурси і союзників з військового альянсу НАТО.

Африканські країни запропонували дещо інший підхід до проведення реформи РБ ООН, представлений Ганою, Нігерією, Синегалом і Південною Африкою. Позаяк коли створювалась організація більшість африканських країн не існувало, то Африка й донині залишається єдиним континентом, який не має постійного місця в Раді Безпеки. Африканські делегації також вважають інститут вето, який застосовується в Раді Безпеки, застарілим і таким, що не дає змоги ефективно виконувати покладені на неї функції, наприклад, як у випадку конфлікту між Ізраїлем і ХАМАС, коли США впродовж кількох днів блокували ухвалення резолюції щодо припинення військових дій в секторі

Газа. Африканські країни виступають за розширення чисельності як постійних, так і тимчасових членів Радбезу з 15 до 26 шляхом створення 11 додаткових місць, розділених між країнами Африки й Азії, Східної Європи, Латинської Америки і Карибського басейну, західноєвропейськими та іншими державами; надання новим постійним членам аналогічних прерогатив і привілеїв, як і сьогоdnішнім постійним членам, включаючи право вето [5]. Найбільш суперечливим тут є положення про негайне наділення нових постійних членів РБ ООН правом вето. Проте можливість реалізації африканського варіанту реформування Радбезу є мало ймовірною з кількох причин. По-перше, вже згадані країни Африки, за винятком ПАР, суттєво відстають у політико-економічному потенціалі від країн-постійних членів РБ. Їхні економічні системи є слаборозвинутими, значною мірою залежать від світової ринкової кон'юнктури та характеризуються значними внутрішніми і зовнішніми борговими запозиченнями. Більшість політичних режимів країн Африки важко назвати демократичними, радше диктаторськими, тому й легітимність державної влади тут є досить сумнівною. Існує ймовірність того, що під час прийняття рішень може здійснюватися тиск саме на тих членів РБ ООН, які представляють африканські держави. Більше того, рішення можуть прийматися не з позиції світових інтересів чи африканського континенту, а окремої держави і навіть уряду.

Група інших країн, до якої входять Іспанія, Італія, Канада, Пакистан та інші, виступає за збільшення чисельності виключно тимчасового складу РБ на 10 членів. Тоді 20 країн-непостійних членів Радбезу будуть обиратися на термін двох або трьох років відповідно до запропонованої проектантами схеми, де шість місць надається країнам Африки, п'ять – Азії, чотири – Латинської Америки і Карибського басейну, два – Східної Європи, три – державам Західної Європи та іншим країнам. Кожна група держав повинна приймати рішення за домовленістю серед країн свого регіону про перевибори чи ротацию своїх членів на визначені у кожній групі місця. Механізм і критерії перевиборів визначаються шляхом консультацій. Запропонований підхід має своєю метою забезпечити справедливе субрегіональне представництво [5].

Досить критично до зміни процедури прийняття рішень в Радбезі ставиться Російська Федерація. Її постійний представник в ООН В.Чуркін зазначив, що Росія буде підтримувати лише такий варіант реформи, який не буде обмежувати прерогатив постійних членів РБ, у тому числі й щодо права вето. Російська сторона озвучила низку вимог до процесу реформування, як-от: збереження місць за вже наявними постійними членами РБ; у разі розширення складу Радбезу дотримуватись раніше прийнятих вимог до її членів; врахування принципу регіонального представництва; будь-які дії, спрямовані на зміну складу РБ, повинні відбуватися на основі консенсусу як у межах Ради Безпеки, так і Генеральної Асамблеї ООН [5]. Російська сторона категорично заперечує можливість послаблення права вето у прийнятті рішення Радою Безпеки. Загалом виокремлюють кілька причин, які визначають позицію Москви з цього питання. Сьогодні Росія посідає привілейоване становище в Раді Безпеки, яке фактично отримала в

спадок від Радянського Союзу. Одночасно як економічно, так і фінансово РФ цілковито залежить від світової економіки, що не зовсім відповідає такому її високому статусу в організації. Натомість радикальні реформи ООН можуть призвести до фактичної ерозії впливу Російської Федерації у Раді Безпеки, а відтак – у світі загалом, особливо якщо до списку постійних членів увійдуть Японія і Німеччина [1, с. 82]. Тому збереження своєї пріоритетної ролі у процесі реформування системи ООН є для РФ стратегічним завданням, адже завдяки цьому гарантується можливість Росії впливати на ключові процеси в міжнародних відносинах за допомогою інтегрованості у світові політичні, економічні, інформаційні, технологічні та ін. зв'язки [5].

Слід зазначити, що перший проект реформування РБ ООН був запропонований 27 державами, у тому числі й Україною, і зареєстрований у 2005р. Відомий аналітик з питань зовнішньої політики України Л.Чикаленко зазначає, що позиція нашої держави у цьому питанні є прагматичною, позаяк Київ підтримує будь-який варіант розширення (до 20–25 членів) як постійного, так і тимчасового складу Ради Безпеки ООН, що також передбачає одне додаткове місце з–поміж непостійних членів для регіональної групи держав Східної Європи [9, с.327]. Вважається, що із розширенням тимчасового регіонального представництва в позитивний бік зміниться і баланс сил у Раді Безпеки. Позиція України базується також і на розумінні того, що інститут права вето не відповідає сучасним міжнародним реаліям, а тому пропагується ідея про добровільну відмову від практики застосування вето постійними членами Ради Безпеки, які здебільшого керуються власними національними інтересами без урахування думки світової громадськості. У контексті офіційної позиції Української держави варто зауважити, що такий шлях організаційної реформи Ради Безпеки аж ніяк не гарантує Україні статусу непостійного її члена, як і те, що будь-яка інша держава східноєвропейського регіону, що потенційно може зайняти це місце, буде лобювати інтереси нашої держави на міжнародній арені. Не менш важливим є й те, що держава, якій надано непостійне місце в Раді Безпеки, не наділена правом вето, а тому не має вирішального впливу на процес прийняття та ухвалення рішень.

Як бачимо, потреба реформування Ради Безпеки через розширення її складу підтримується переважною більшістю країн. Водночас обґрунтовуються різні підходи до визначення складу РБ чи зміни процедури застосування вето. Наприклад, пропонується збільшити кількість постійних членів до восьми чи дев'яти, включаючи Німеччину, Японію, а також представництво країн від Азії, Африки і Латинської Америки (для трьох останніх на ротаційній основі) або ввести до складу Ради Безпеки п'ять постійних членів без права вето [3, с. 650–651; 6]. Якщо розвинуті західні країни (ФРН і Японія) підтримують ідею збільшення кількості постійних членів РБ ООН і збереження чинного на сьогодні права вето, то країни, що розвиваються, ініціюють широке представництво всіх регіонів світу в складі постійних членів Радбезу і суттєве обмеження чи ліквідацію права вето загалом. Озвучено також пропозицію про можливість надання статусу постійних

членів РБ ООН не окремими державам, а регіональним організаціям, як–от: ЄС, ОАС, ОАД та ін. [4].

Отже, реформування Ради Безпеки ООН є складним і, водночас, дискусійним питанням, бо збільшення кількості постійних членів розширює можливості застосування права вето, відтак створює додаткові труднощі для ухвалення нагальних рішень. Існує небезпека, що такі зміни можуть призвести до дисбалансу сил на міжнародній арені, суттєво ускладнять процес прийняття рішень у рамках ООН. З іншого боку, запобігання входженню нових членів до РБ може суттєво нівелювати довіру світової громадськості до її діяльності, тоді як організаційна реформа демократизує Раду Безпеки. Це дасть можливість мірою протистояти новим викликам, які постали перед міжнародним співтовариством, удосконалити наявну систему балансу сил. Неможливо і цілковито позбутися права вето, що може мати дискримінаційний характер щодо нових постійних членів РБ ООН. Найбільш прийнятним є порядок застосування вето, для якого потрібними будуть голоси не одного, а двох чи трьох постійних членів РБ ООН, що значною мірою підвищить легітимність прийнятих рішень. Разом з тим, важливо усвідомити, що більш ефективно є реформувати чи вдосконалювати вже чинні механізми, аніж створювати нові. Лише дотримання комплексного підходу до організаційно–правового реформування РБ дасть змогу вирішити низку назрілих питань з підтримки міжнародного миру та безпеки, підвищити міжнародну легітимність прийнятих рішень. Не менш важливим є питання про час проведення реформи Ради Безпеки, від якого фактично залежить визначення країни–головного координатора цього процесу, що може стати предметом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Белоногов А. Другой ООН у нас нет / А.Белоногов // Международная жизнь. – 2003. – №6. – С.69–88.
2. Вопрос о справедливом представительстве в Совете Безопасности и расширении его членского состава: Резолюция ГА ООН 48/26 от 3.12.1993 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/696/73/PDF/N9369673>
3. Годованик Є.В. Організаційно–правові аспекти реформування Ради Безпеки ООН на сучасному етапі / Є.В.Годованик // Держава і право. – 2010. – Вип.49. – С.648–655.
4. Губань Р. Проблеми реалізації проектів реформи Ради Безпеки ООН/ Р.Губань [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2803>
5. Злоказова Н.Е. Реформа Совета Безопасности ООН: основные сценарии и проблемы / Н.Е. Злоказова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hse.ru/data/318/443/1241>
6. Караганов С. Реформування ООН. Що робити ? / С.Караганов // День. – 2003. – №157. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.day.kiev.ua/uk/profile/sergiy-karaganov
7. Реформа ООН: на шляху до зміцнення організації заради кращого світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/un-country-team/un-reform>.
8. Статут ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf
9. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України / Л.Д.Чекаленко. – К. : Либідь, 2006. – 712 с.
10. Чіка Е.Н. Вплив глобалізації на процес реалізації функцій ООН: виклики XXI століття / Езе Ніколас Чіка // Наукові праці МАУП. – 2013. – Вип.2(37). – С.78–83.

References

1. Belonogov A. Drugoj OON u nas net / A.Belonogov // Mezhdunarodnaja zhizn'. – 2003. – №6. – S.69–88.

2. Vopros o spravedlivom predstavitel'stve v Sovete Bezopasnosti i rasshirenii ego chlenskogo sostava: Rezoljucija GA OON 48/26 ot 3.12.1993 g. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/696/73/PDF/N9369673>

3. Godovanyk Je.V. Organizacijno-pravovi aspekti reformuvannja Rady Bezpeky OON na suchasnomu etapi / Je.V. Godovanyk // Derzhava i pravo. – 2010. – Vyp.49. – S.648–655.

4. Guban' R. Problemy realizacii' proektiv reformy Rady Bezpeky OON / R.Guban' [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2803>

5. Zlokazova N.E. Reforma Soveta Bezopasnosti OON: osnovnye scenariy u problemy / N.E. Zlokazova [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.hse.ru/data/318/443/1241>

6. Karaganov S. Reformuvannja OON. Shho robyty ? / S.Karaganov // Den'. – 2003. – №157. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: www.day.kiev.ua/uk/profile/sergiy-karaganov

7. Reforma OON: na shljahu do zmicnennja organizacii' zarady krashhogo svitu [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.un.org.ua/un-country-team/un-reform>

8. Statut OON [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://unic.un.org/aroundworld/unic/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf

9. Chekalenko L.D. Zovnishnja polityka Ukrainy / L.D. Chekalenko. – K.: Lybid', 2006. – 712 s.

10. Chika E.N. Vplyv globalizacii' na proces realizacii' funkcij OON: vyklyky XXI stolittja / Eze Nikolas Chika // Naukovi pracj MAUP. – 2013. – Vyp.2 (37). – S.78–83.

Turchyn Y.B., Doctor of Political Sciences, Professor/Head of Department of Political Science and International Relations/Lviv Polytechnic National University(Ukraine, Lviv), turchynj@ukr.net

On the problem of reforming the UN Security Council in the context of territorial integrity of Ukraine

The main institutional normative models for reforming the composition and working methods of the United Nations Security Council (UNSC) in the context of the issue of territorial integrity of Ukraine, the current Ukrainian-Russian conflict and the role of UN in conflict resolution are allocated and analyzed. Systematic, historical, comparative, and structural-functional methods are used in the investigation of the issue. It is concluded that the enlargement of the SC will increase the efficiency of its operations, enhance the legitimacy and democracy of decisions, and improve the existing system of balance of power in the international arena. Acceptability of the application of the veto rule, according to which several voices of the permanent members of the UNSC, not one, will be sufficient to block specific solutions, is substantiated. The comprehensive approach to legal-organizational reforming of the SC is badly needed for solving a number of pressing issues of international peace and security.

Keywords: United Nations Security Council, Ukraine, territorial integrity, reforming, the unanimity principle, right of veto.

Турчин Я.Б., доктор политических наук, профессор, заведующая кафедрой политологии и международных отношений, Национальный университет «Львовская политехника» (Украина, Львов), turchynj@ukr.net

К проблеме реформирования СБ ООН в контексте вопроса территориальной целостности Украины

Выделены и проанализированы основные институционно-нормативные модели реформирования состава и методов работы Совета Безопасности ООН в контексте вопроса территориальной целостности Украины, нынешнего украинско-российского конфликта и роли ООН в его решении. Для раскрытия темы применены такие научные методы исследования как системный, исторический, компаративистский и структурно-функциональный. Сделан вывод о том, что расширение состава СБ повысит эффективность его деятельности, усилит легитимность и демократичность принятых решений, усовершенствует существующую систему баланса сил на международной арене. Обоснована приемлемость порядка применения права вето, при котором голоса нескольких, а не одного постоянных членов СБ ООН будут достаточными для блокирования конкретных решений. Только соблюдение комплексного подхода к организационно-правовому реформированию СБ позволит решить ряд назревших вопросов по поддержке международного мира и безопасности.

Ключевые слова: Совет Безопасности ООН, Украина, территориальная целостность, реформирование, принцип единогласия, право вето.

* * *

УДК 32.1.8

Веденєсє В.О.

кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри філософії і соціальних наук, Криворізький національний університет (Україна, Кривий Пир), vedi2010@rambler.ru

КОМУНІКАТИВНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ МЕТОД СОЦІОКУЛЬТУРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ В КУЛЬТУРНО-ІНФОРМАЦІЙНІЙ СУСПІЛЬНІЙ СИСТЕМІ

Розглянуто процес постіндустріальних інституціональних змін сучасного глобалізованого соціального середовища та особливості сучасних їм трансформаційних змін в Україні. Звертається увага на зростання ролі громадянських організацій та інститутів, особисто людини, соціокультурної складової в процедурі регулювання цих процесів. Обґрунтовується потреба зміни парадигми суспільного спілкування як складової більш загальної процедури регулювання та впорядкування громадянських процесів. Аналізуються складові механізми процесу регулювання, здатні підвищити його ефективність.

Ключові слова: суспільна система, механізм, соціокультурне регулювання, соціальні комунікації, парадигма суспільного спілкування, культурно-інформаційний дискурс.

Західним демократичним суспільствам притаманний так званий закон «сили громадянської волі», або закон відповідності громадян і громадянських організацій за контроль над ефективним використанням великих об'ємів інформації, яка накопичується та використовується суспільством. В сучасному світі державна влада (тобто обмежене коло чиновників) не здатне, в умовах зростаючої кількості інформації, забезпечити контроль, високу швидкість обробки та використання цієї інформації, що, безумовно, загрожує суспільству інформаційним колапсом. Тому в цих демократичних суспільствах із розвинутою громадянською культурою мають прояв різні форми співучасті громадян в процесах державного управління, зокрема і в питаннях пов'язаних з здійсненням контролю за свавіллям і зловживанням держчиновників.

Це стимулює розвиток відповідної громадянської інфраструктури у вигляді громадянських організацій та інститутів, що спроможні здійснити такі функції. Ф.Хайек назвав їх громадянськими «інститутами свободи» і одним із перших поставив питання про такі «інститути свободи», які здатні забезпечити «творчий потенціал... цивілізації» та впливати на її життєдіяльність [17]. По суті ним сформульовано питання про проблеми соціокультурної регуляції громадянських процесів у сучасному суспільстві, які є доволі актуальними і українського сьогодення.

Метою статті є аналіз, по-перше, стану трансформації існуючої глобалізованої соціальної системи «технокапіталізму» та «техкокультури» (взагалі та стану трансформації українського суспільства зокрема) з точки зору можливості соціокультурного регулювання цих процесів на підставі зміни комунікативної складової та, по-друге, обґрунтовується потреба зміни парадигми суспільного спілкування, як складової процесу соціокультурного регулювання та впорядкування громадянських процесів. Виходячи із зазначеної мети, автор поставив завдання, по-перше, показати роль у цьому процесі громадянських організацій та інститутів, по-друге, розглянути саме комунікаційну складову процесу управління у вигляді її механізмів, які дають можливість створювати керований процес трансформації суспільства в раніше обраному напрямку.